

نشان داده می‌شود :

ضمایر اشاره ای مفرد	ضمایر اشاره ای جمع
این : bu بُو	bunlar بُونلار (بُولار bular)
آن ، او : o اُو	onlar اُونلار (اُولار olar)
اینجا bura بُوْرا	oro اُوْرا

– ضمیر اشاره ای « شۇ ŞU » (این) در بعضی کتب و اشعار قدیمی مورد استفاده قرار گرفته است.

– « بُونلار » را در محاوره « بُولار » نیز می‌گویند .

۱) نحوه صرف فعل « ایمک » :

در زبان ترکی ضمایر شخصی را بوسیله ریشه مصدر « ایمک » که تنها فعل بی‌قاعده این زبان است صرف می‌کنند .

فعل مذکور عملکردی همانند فعل « بودن » در زبان فارسی دارد که به همان معنی نیز بکار گرفته میشود. (خود مصدر « ایمک » به شکل « بودن » مورد استفاده قرار نمی‌گیرد ، بلکه صرف آن به شکل « هستم » ، « هستی » و .. بکار گرفته شده و برای ضمایر شخصی صرف می‌شود :

فارسی	ترکی	علامت صرفی
من هستم	mən əm منم	əm ام
تو هستی	sən sən سَن سَن	sən سن
او هست	o dur اُو دور	dur دور
ما هستیم	biz ik بیزیک	ik ایک
شما هستید	siz siniz سیز سینیز	siniz سینیز
آنها هستند	onlar dırlar اُونلاردیر(لار)	dırlar دیرلار

– صرف فعل « ايمك » را « پسوند صرفی » و یا ضمیر متصل شخصی نیز می‌نامیم.
 – « من و ارام » و « منم » (موجود بودن ، هستی) در زبان فارسی معنی « من هستم » را می‌دهند .

من و ارام ، سن و ارسان ، او و اردیر ، بیز و اریق ، سیز و ارسینیز ، اؤنلار و اردیرلار .
 – اگر آخرین حرف صدادار کلمه ای با آهنگ بالائی (ə, e, i, ö, ü) باشد ، صرف فعل « ايمك » همشکل با ضمیر شخصی در می‌آید. مثال :

سَن سَن (تو هستی) . سَن منیم گولوم سَن (تو گل من هستی) .

– فعل مذکور در لهجه استانبولی به شکل sin, sin, sun صرف می‌شود که آن از همشکل بودن فعل با ضمیر شخصی جلوگیری می‌کند ، ولی در صرف آرزویی و .. با مشکل مواجه می‌شود.

۱-۲) کلمه ای که آخرین حرف صدادار آن با آهنگ بالائی (ə, e, i, ö, ü) باشد ، به شکل زیر بوسیله فعل « ايمك » صرف می‌شود :

من پدر هستم . من دده یم (۱) mən dədəyəm

تو پدر هستی . سن دده سن sən dədəsən

او پدر است . او دده دیر o dədədir

ما پدر هستیم . بیز دده ییک biz dədəyik

شما پدر هستید . سیز دده سینیز siz dədəsiniz

آنها پدر هستند . اؤنلار دده دیرلر onlar dədədirler

– گول ، گولم ، گولسن ، گولدور ، گولوك ، گولسونوز ، گولدولر

– هر وقت (در صرف) دو حرف صدادار کنار هم قرار گیرد باید يك حرف تکمیلی (« ی » ، « y »)

بین آن نهاده شود . (حرف تکمیلی در صفحه) کلمه ای که آخرین حرف صدادار آن با آهنگ [ə, e, i, ö, ü]

باشد صرف فعل ايمك به این شکل در می‌آید . مثال : əm ، سَن sən ، دیر dür , dir ، ايك ik ، سینیز

(dirlər , dürlər دیرلار ، siniz

۱-۲) کلمه ای که آخرین حرف صدادار آن با آهنگ پائینی (a ، i ، o ، u) است به شکل زیر صرف می شود. مثال :

کلمه ای که با حرف ا و a (آدام adam آدم) ختم می شود :

mən adamam	من آدم هستم .	من آدامام
sən adamsan	تو آدم هستی .	سن آدام سان
o adamdır	او آدم است .	او آدام دیر
biz adamıq	ما آدم هستیم .	بیز آدامیق
siz adamsınız	شما آدم هستید .	سیز آدامسینیز
onlar adamdırlar	آنها آدم هستند .	اونلار آدامدیرلار

۱-۳) کلمه ای که آخرین حرف صدادار آن به یکی از دو حرف u , o ختم می شود :

mən yorqunam	من خسته هستم .	من یورقونام
sən yorqunsan	تو خسته هستی .	سن یورقون سان
o yorqundur	او خسته است .	او یورقون دور
biz yorqunuq	ما خسته هستیم .	بیز یورقونوق
siz yorqunsunuz	شما خسته هستید .	سیز یورقونسونوز
onlar yorqundurlar	آنها خسته هستند .	اونلار یورقوندورلار

من قوچام، سن قوچسان، او قوچدور، بیز قوچوق، سیز قوچسونوز، اونلار قوچدولار.

توجه: افعال مذکور بکلمه فعل « ایمک » به شکل پسوند « ام ، سن ، دور ، اوق ، سونوز، دورلار »

صرف شده اند ، این پسوند را « صرف فعل » ایمک ، پسوند صرفی و یا ضمیر متصل شخصی نیز

نامیده می شود.

حرف تکمیلی « y »

هر وقت (در صرف) دو حرف صدادار در کنار هم قرار گیرد ، باید يك حرف تکمیلی (« ی » ، « y ») بین آن دو حرف نهاده شود . مثال :

mən Əliyə deyirəm . من علی یه دئییرم .
 mən ataya baxıram . من آتایا باخیرام .
 o Laləyə baxır (dir) . او لاله یه باخیر (دیر) .
 biz quzuya baxırıq . بیز قۇزویا باخیریق .
 onlar anaya baxırlar . اونلار آنایا باخیرلار .

توجه : حرف تکمیلی « ی » (y) ، بدون استثناء در همه جا باید بین دو حرف صدادار بکار رود . در غیر این صورت کلمه مذکور غلط بوده و فهمیده نمیشود.

۱) اشکال صرف افعال

در این کتاب افعال را به شکل زمان حال ، امری ، آینده نزدیک (مضارع) ، فاعلیت صفتی ، آینده ، کمکی ، التزامی و مجهولی همراه با پنج زمان مختلف گذشته به علاوه فعل آرزویی (دو نوع) ، امری آرزویی (دو نوع) و .. صرف می کنیم و در انتها نیز بخشی از فعل شرطی (واقعی و غیر واقعی) و .. را صرف می کنیم .

۱) نحوه صرف فعل در زمان حال

فعل در زمان حال ، بوسیله ریشه فعل و پسوند « ایر » (یر) همراه با ضمیر متصل شخصی ساخته می شود . حرف صدادار پسوند زمان حال وابسته به آخرین حرف صدادار ریشه فعل است که در نتیجه پسوند به شکل هماهنگی بزرگ صرف می شود . هماهنگی بزرگ به چهار گروه زیر تقسیم می شود :

کلمه ای که آخرین حرف صداداران آن به حروف

» a , i ختم شود بخود پسوند ir می گیرد. مثال : می گیرد , alır آلیر ،
 , e , i ختم شود بخود پسوند ir می گیرد. مثال : می آید ، gəlir گلیر ،
 , ö , ü ختم شود بخود پسوند ür می گیرد. مثال : می خندد ، gülür گولور ،
 o , u ختم شود بخود پسوند ur می گیرد . مثال : می خواند ، oxuyur اوخویور
 - فعلی که آخرین حرف صداداران آن به آهنگ بالائی (ü, ö, i, e, ə) ختم شود ، برای
 اول شخص مفرد به شکل زیر صرف می شود . مثال :

من گلیرم	mən gəlirəm	(می آیم)
من گئدیرم	mən gedirəm	(می روم)
من ائشیدیرم	mən eşidirəm	(می شنوم)
من گؤرورم	mən görürəm	(می بینم)
من گولورم	mən gülürəm	(می خندم)

(آخرین حرف صداداران افعال مذکور به حرف ə, e, i, ö, ü ختم می شوند.)

- فعلی که آخرین حرف صداداران آن به آهنگ پایینی (a, i, o, u) ختم شود ، برای اول
 شخص مفرد به شکل زیر صرف می شود. مثال :

من آلیرام	mən alıram	(من می گیرم)
من بی خیرام	mən yıxıram	(من [او را] به زمین می زنم)
من اولورام	mən oluram	(من می شوم)
من دؤرورام	mən dururam	(من می ایستم)
من اوخویورام	mən oxuyuram	(من می خوانم) با y تکمیلی

(آخرین حرف صداداران افعال مذکور به یکی از حروف a, i, o, u, u می باشد.)

۱-۱) صرف فعل در زمان حال

صرف افعال به زمان حال به چهار شکل مختلف زیر صورت می گیرد :

a) افعالی که آخرین حرف صدادار آنها با آهنگ بالائی و به این سه حرف ə, e, i ختم شود ، به شکل زیر صرف می شوند . مثال :

من گلیرم	mən gəlirəm	(من می آیم)
سن گلیرسن	sən gəlirsən	(تو می آئی)
اؤ گلیر (دیر)	o gəlir (dir)	(او می آید)
بیز گلیریک	biz gəlirik	(ما می آئیم)
سیز گلیر سینیز	siz gəlirsiniz	(شما می آید)
اؤنلار گلیر (دیر) لر	onlar gəlir (dir) lər	(آنها می آیند)

توجه : در صرف افعال برای سوم شخص مفرد و جمع پسوند صرفی « dir » حذف می شود.

b) افعالی که آخرین حرف صدادار آنها با آهنگ بالائی و با یکی از دو حرف ö, ü باشد ، به شکل زیر صرف می شوند :

من گولورم	mən gülürəm	(من می خندم)
سن گولورسن	sən gülürsən	(تو می خندی)
اؤ گولور (دور)	o gülür (dür)	(او می خندد)

c) افعالی که آخرین حرف صدادار آنها با آهنگ پائینی (با حروف a, ı) می باشد :

من آلیرام	mən alıram	(من می گیرم یا می خرم)
سن آلیرسان	sən alırsan	(تو می گیری)
اؤ آلیر (دیر)	o alır (dır)	(او می گیرد)
بیز آلیریق	biz alırıq	(ما می گیریم)
سیز آلیر سینیز	siz alırsınız	(شما می گیرید)

اۇنلار آلیرلار (لار) (lar) onlar alırlar (آنها می گیرند)

من یی خیرام mən yıxıram (من [او را] به زمین می زنم)

سن یی خیرسان sən yıxırsan (تو [او را] به زمین می زنی)

(d) افعالی که آخرین حرف صدادار آنها با آهنگ پائینی (با دو حرف o,u) باشد ، به شکل زیر صرف می شوند :

من اۇچورام mən uçuram (من پرواز می کنم)

سن اۇچورسان sən uçursan (تو پرواز می کنی)

اۇ اۇچور o uçur (او پرواز می کند)

من اۇلورام mən oluram (من می شوم)

سن اۇلورسان sən olursan (تو می شوی)

(۱-۳) فعلی که آخرین حرف آن به حرف صدادار (e , a , i , ı , ə , o , ö , u , ü) ختم

شود ، در صرف يك « ی y » تکمیلی بخود می گیرد : (زمان حال)

من یییرم mən yeyirəm (من می خورم)

سن یییرسن sən yeyirsən (تو می خوری)

اۇ یییر (دیر) o yeyir (dir) (او می خورد)

من دئییرم mən deyirəm (من میگویم)

سن دئییرسن sən deyirsən (تو میگوئی)

توجه : بعضی از افعالی که آخرین حرف آنها صدادار است (مثل : اۇخویورام [می خوانم] ، ایشله ییرم

[کار می کنم] ، اوشویورم [مردم می شود]) در محاوره آخرین حرف صدادار آنها را همراه

حرف تکمیلی (y) به نا درست حذف می کنند. مثال:

بجای اۇخویورام oxuyuram به شکل اۇخورام oxuram ، بجای ایشله ییرم (işləyirəm)

ایشلییرم (işlirəm) و بجای اوشویورم (üşüyürəm) اوشورم (üşürəm) بکار می برند.

فعل آینده نزدیک :

فعل آینده نزدیک بوسیله حروف اضافی (ar ər با هماهنگی کوچک) که به شکل پسوند به فعل پیوند می‌خورد و بدنبال آن ضمیر متصل شخصی نیز بکار می‌رود، ساخته می‌شود. همانند این فعل در زبان فارسی فعلی موجود نیست ولی آن را به شکل حال (مثل «تو برو من می‌آیم» در صورتی که «آمدن» هنوز شروع نشده است) بیان می‌کنند.

۱) صرف فعل آینده نزدیک :

فعلی که آخرین حرف صدادار آن به آهنگ بالائی (ə, e, i, ö, ü = ə) ختم شود، به شکل زیر صرف می‌شود. مثال :

mən gələrəm من گله رم (گلرم)

sən gələrsən سن گله رسن

o gələr (dir) او گله ر

biz gələrək بیز گله ریک

(gələrsiz) siz gələrsiniz سیز گله رسینیز

onlar gələr (dir) lər اونلار گله رلر

– افعالی که آخرین حرف صدادار ریشه آنها با یکی از پنج حرف صدادار با آهنگ بالائی

باشد، با خط عربی می‌توان آنها را به دو شکل زیر نوشت :

«گله رم»، «گلرم»، گنده رم، گندرم . ایچه رم، ایچرم .

گوره رم، گوررم، گوله رم، گولرم . و...

۲-۱) فعلی که آخرین حرف صدادار آن به آهنگ پائینی (a, ı, o, u = a) ختم شود، به

شکل زیر صرف می‌شود :

mən alaram من آلارام

sən alarsan سن آلارسان

o alar (dir) . . . او آلار . . .

biz	alarıq	بیز آلاریق
(alarsız) siz	alarsınız	سیز آلارسینیز
onlar	alar (dir)lar	اؤنلار آلارلار

توجه : در صرف افعال می توان پسوند سوم شخص مفرد و جمع (صرف فعل ایملک

دیر ، دور) را حذف کرد. مثال : بجای « اؤ آلاردیر » گفته می شود « اؤ آلار »

- به تجزیه فعل « آلام » توجه کنید :

« آل . al » و ریشه فعل - ، « آر ar » علامت آینده نزدیک « آم am » صرف

فعل « ایملک » (بودن) و یا ضمیر متصل شخصی.

۱-۱) فعلی که آخرین حرف آن صدادار باشد ، باید بین فعل و علامت آینده نزدیک (ər) يك « یه = y » (تکمیلی) اضافه نمود . مثال : اوشویه رم üşüyərəm (سردم می شود) ، işləyəram (کار می کنم) ؛ ولی مردم در محاوره این اصول را رعایت نکرده و از بعضی افعال يك ə و y حذف می کنند و آنها را مانند işləram نیز صرف می کنند .

- افعالی که آخرین حرف آنها صدادار و با آهنگ پائینی می باشند :

mən	oxuyaram	من اؤخویارام
sən	oxuyarsan	سن اؤخویارسان
o	oxuyar	اؤ اؤخویار . .
biz	oxuyarıq	بیز اؤخویاریق
siz	oxuyarsınız	سیز اؤخویارسینیز
onlar	oxuyarlar	اؤنلار اؤخویارلار

۱-۲) فعلی که آخرین حرف صدادار آن با آهنگ بالائی باشد ، به شکل زیر

صرف می شود. (üşümək)

من اوشویه رم (اوشویرم) mən üşüyərəm

sən	üşüyersən	اوشویه رسن
o	üşüyər	اوشویه ر . .
biz	üşüyərik	اوشویه ریک
biz	üşüyərsiniz(siz)	اوشویه رسینیز
onlar	üşüyərlər	اؤنلار اوشویه رلر

فعل آینده نزدیک و مفاهیم دیگر آن :

فعل آینده نزدیک علاوه بر بیان زمان آینده نزدیک مفاهیم دیگری نیز دارد :

(۱) این فعل می تواند در جمله به شکل عادت و خاصیت فعلی در آید :

من همیشه زیاد میخورم . = من همیشه چوخ یئیه رم . mən həmişə çox yeyərəm .

حسین سیگار می کشد . = حسین سیگارا چکر . Hüseyin siqara (siqaret) çəkər .

(۲) فعل آینده نزدیک در جمله به شکل بیان واقعیت در می آید :

هواپیما در هوا پرواز می کند . = اۇچاق هاوادا اۇچار . uçaq (təyyarə) havada uçar .

(۳) فعل آینده نزدیک در جمله به شکل فعل خبری در می آید :

علی امروز می آید . = علی بۇگون گلر . Əli bu gün gələr .

من سال دیگرخانه میخرم . = من گلن ایل ائو آلارام . mən gələn il ev alaram .

فردا برف می بارد . = صاباح قار یاغار . sabah qar yağar .

(۴) فعل آینده نزدیک در جمله به شکل بیان توان و کارائی در می آید :

من این کار را به سرانجام میرسانم . = من بۇ ایشی بۇیا - باشا چاتارام .

mən bu işi boya - başa çataram .

من تورا می خندانم . = من سنی گولدوررم . mən səni güldürərəm .

(۵) فعل آینده نزدیک در جمله به شکل صفتی نیز بیان می شود :

o qız gülürüzdür . = او قیز گولر اوز دور .
 آب روان یخ نمی زند = آخار سۇ دۇنماز .
 axar su donmaz.

۶) فعل آینده نزدیک در جمله به شکل بیان علمی بکار می رود :

زمین هر روز يك مرتبه به دور خود می چرخد. = یئر گونده بیر دفعه اؤز دورسینه دۇلانار .
 yer gündə bir dəfə öz dövrəsinə dolanar .

نور خورشید به مدت ۸ دقیقه به زمین میرسد . = گونون ایشیغی (نورو) ۸ دقیقه یه جان
 (قدر) یئر چاتا .
 günün işığı 8 dəqiqiyə cən (qədər) yerə çatar .

۷) فعل آینده نزدیک به شکل امر و نهی نیز در می آید :

تو این کار را انجام می دهی . = سن بۇ ایشی گؤرر سن .
 sən bu işi görərsən .
 با وجودی که جمله مذکور « امری » یا « التزامی » و « آرزویی » نیست ، ولی مضمون هر
 سه آنها را بیان می کند .

۸) فعل آینده نزدیک به شکل حدس زدن نیز در می آید:

من فکر می کنم مسافت اینجا تا به آنجا يك كيلومتر باشد. من فکر ائدیرم بۇرادان اۇرایاجان
 بیر کیلو متر اۇلار .
 bir mən fikr edirəm , buradan orayacan bir kilometr olar .
 mənim fikrimcə buradan oraya qədər [can] bir kilometr olar)

۹) فعل آینده نزدیک به شکل مورد پسند قرار گرفتن نیز در می آید :

من میوه دوست دارم = من میوه سئورم .
 mən meyvə sevərəm (istərəm) .

۱۰) این فعل به شکل تمنا و شك و تردید نیز در می آید :

انشالله این کار شدنی است (میشود) اینشالاہ بۇ ایش اۇلار .
 inşallah bu iş olar .
 بۇ ایش اۇنلار و بۇیا - باشا چاتار . (این کار [شدنی است] به سر انجام می رسد .)
 bu iş olar və boya -- başa çatar .

۱) فعل امری :

فعل امری ، پسوند اضافی ندارد ولی صرف آن برای ضمائر شخصی ، فرم ویژه ای بخود می گیرد ، که به شکل پسوند به ریشه فعل پیوند می خورد.
فعل امری برای دوم شخص مفرد هیچ پسوندی را بخود نگرفته و تنها به شکل ریشه فعل صرف می شود.

۱-۱) صرف فعل امری به شکل زیر می باشد :

من گلیم mən gəlīm ، بیز گله ك biz gələk
سن گل sən gəl ، سیز گلین siz gəlin
اؤنلار گلین o gəlsin ، اؤنلار گلین لر onlar gəlsinlər

۱-۲) افعالی که آخرین حرف صدادار ریشه آنها با آهنگ پائینی (a,i,o,u)

باشد ، به طریق زیر به شکل امری صرف می شوند :

به صرف کلمات « آماق ، سیخماق ، سۆیماق ، اۇچماق » توجه کنید.

ضمایر	ریشه فعل « آل »	ریشه فعل « سیخ »	ریشه فعل « قوی »	ریشه فعل « اۇچ »
من	آلیم alım	سیخیم sixim	قویوم soyum	اۇچوم uçum
سن	آل al	سیخ six	قوی soy	اۇچ uç
اؤ	آلسین alsın	سیخسین sixsın	قویسون soysun	اۇچسون uçsun
بیز	آلاق alağ	سیخاق sixağ	قویاق soyağ	اۇچاق uçağ
سیز	آلین alın	سیخین sixin	قویون soyun	اۇچون uçun
اؤنلار (اؤلار)	آلسینلار alsınlar	سیخ سینلار sixsınlar	قوی سونلار soysunlar	اۇچ سونلار uçsunlar

۱-۳) افعالی که آخرین حرف صدادار آنها با آهنگ بالائی (ə,e,i,ö,ü) است ،

به طریق زیر به شکل امری صرف می‌شوند :

ضمایر	ریشه فعل « ائشید »	ریشه فع « گئد »	ریشه فعل « گؤر »	ریشه فعل « گول »
من	ئشیدیم eşidim	گئدیم gedim	گؤروم görüm	گولوم gülüm
سن	ئشیت eşit	گئت get	گؤر gör	گول gül
اؤ	ئشیتسین eşitsin	گئدسین gedsin	گؤرسون görsün	گولسون gülsün
بیز	ئشیتک eşitək	گئدک gedək	گؤرک görək	گولک gülək
سیز	ئشیتین eşitin	گئدین gedin	گؤرون görün	گولون gülün
اؤنلار	ئشیتسینلر eşitsinlər	گئتسینلر getsinlər	گؤرسونلر görsünlər	گولسونلر gülün sünlər

توجه : فعل « ائشیت ، گئت » از افعالی هستند که به شکل « ائشید ، گئد » نیز نوشته می‌شوند.

۳-۱) صرف فعل امری برای ضمایر اول ، دوم و سوم شخص مفرد به شکل زیر بکار گرفته می‌شوند :

آخرین حرف صدادار	اول شخص مفرد	دوم شخص مفرد	سوم شخص مفرد
مثل e,i,ə : گل	gəl im	gəl ...	gəl sin
ö,ü : گول	gül üm	gül ...	gül sün
a,ı : آل	al ım	al	al sın
o,u : اول	ol um	ol	ol sun

– صرف فعل امری برای ضمایر اول ، دوم و سوم شخص جمع به شکل زیر بکار گرفته می‌شوند :

آخرین حرف	سوم شخص جمع	دوم شخص جمع	اول شخص جمع
صدادار افعال	اؤنلار	سيز	بيز
ə, e, i	gəl sinlər	gəl in	gəl ək
ö,ü	gül sünlər	gül ün	gül ək
a,ı	al sınlar	al ın	al aq
o,u	ol sunlar	ol un	ol aq

تغییر حرف ریشه فعل :

در زبان ترکی پنج فعل وجود دارد که آنها را به دو شکل مختلف صرف می کنند و در یکی از این دو صرف ریشه آنها را تغییر می دهند. در دو فعل (ye بخور، de بگو) حرف صدادار (e) به شکل «i» نیز بکار گرفته می شود. در سه فعل (برو get، انجام بده et، بشنو eşit) حرف بی صدای (t) به شکل «d» نیز مورد استفاده قرار می گیرد و بدین سان ریشه افعال مذکور تغییر داده می شود:

۱) «دی de» [بگو] «دئیم deyəm» [بگویم] که کلمه «دی deyəm» را به شکل «دئیم diyəm» نیز صرف می کنند.

۲) «بی ye» [بخور] «بییم yeyəm» [بخورم] که به شکل «بییم yiyəm» نیز بکار گرفته می شود. (یعنی در دو فعل مذکور حرف e تبدیل به i می گردد.)

۳) «گت get» (برو) که به شکل «گت ged» نیز مورد استفاده قرار می گیرد.

۴) «ای ed» (انجام بده) که به شکل «ات et» نیز بکار می رود.

۵) «ایشید eşid» (بشنو) که به شکل «ایشیت eşit» نیز صرف می شود. یعنی در هر دو فعل حرف «d» به شکل «t» نیز مورد استفاده قرار می گیرد و بدین سان ریشه افعال مذکور تغییر داده می شود.

فعل مصدری زمان حال

فعل مصدری در زبان ترکی به فعلی گفته می‌شود که به شکل مصدر ظاهر شده و در صرف پسوند « ده » و « دا » (də, da) اضافی بخود می‌گیرد و بخاطر قرار گرفتن حرف « ك » و « ق » (g , q) در جلو حرف ضعیف ، حروف پسوندی به « ته » و « تا » (tə , ta) مبدل می‌گردد. امروزه در آذربایجان به این تغییر صدا اهمیت نمی‌دهند و عمدتاً آنها را به شکل « ده » و « دا » بکار می‌برند. اما در موارد کمی نیز آنها را به شکل « ته » و « تا » بکار می‌گیرند . فعل مصدری به شکل زیر صرف می‌شود :

men gəlməkdəyəm	من گلمکده یم	=	من در حال آمدن هستم
sən gəlməkdəsən	سن گلمکده سن	=	تو در حال آمدن هستی
o gəlməkdədir	او گلمکده دیر	=	او در حال آمدن است
biz gəlməkdəyik	بیز گلمکده ییک	=	ما در حال آمدن هستیم
siz gəlməkdəsiniz (siz)	سیز گلمکده سینیز	=	شما در حال آمدن هستید
onlar gəlməkdədirlər	اونلار گلمکده دیرلر	=	آنها در حال آمدن هستند
mən gəlmək təyəm	این فعل در مواردی بوسیله پسوند « ته » ، « تا » به شکل گلمکته یم نیز صرف می‌شود .		

– فعلی که آخرین حرف صدادار آن با آهنگ پائینی باشد به شکل زیر برای ضمائر شخصی صرف می‌شود:

من	آلماقدايام	،	سن	آلماقداسان	،	او	آلماقدادير
بیز	آلماقدايديق	،	سيز	آلماقداسينيز	،	اونلار	آلماقدايديلار

– تجزیه فعل مذکور به این شکل است :

۱) « من » ضمیر منفصل شخصی ، ۲) « گل » ریشه فعل ،

۳) « مك » پسوند مصدری ، ۴) « ته ، تا » پسوند « در زمان حال » برای فعل مصدری ، ۵) « یه »

حرف اضافی تکمیلی ، ۶) « آم » صرف فعل « ایمک » یا ضمیر متصل شخصی و یا پسوند صرفی.